

Posudek na rigorózní práci S. Hendrychové „Velkomoravská pohřebiště v Rajhradě a Rajhradících. Praha 2014“

Předložená práce se skládá ze dvou částí: zpracování pohřebiště v Rajhradících, které bylo předmětem bakalářské diplomové práce autorky, a z analýzy pohřebiště v Rajhradě, která vychází z její magisterské práce.

První část podrobně analyzuje antropologická data a pohřební ritus (vč. rozměrů jam atd.). Analýza hmotné kultury je dost zběžná, zahrnuje většinou jen typologické určení předmětů, pouze několik typů autorka začlenila do širšího kontextu bádání (např. meče typu Y). Přínosné je prostorové vymapování několika základních znaků pohřebního ritu v prostředí GIS (příloha č. 2-12), stejně jako typů šperku, zbraní atd. (příloha č. 14-25). Datování pohřebiště je tématem souhrnné kapitoly 2.6, kde se autorka poctivě snažila odlišit relativně starší a mladší prvky. Chci jen upozornit na jednu terminologickou či možná jen formulační nepřesnost – tzv. předkøttlašský a karantánský horizont (s. 44) nelze považovat za synonyma. Velmi užitečná pro další bádání o chronologii pohřebiště je kombinační tabulka na s. 193, která zachycuje společný výskyt typů ozdob v jednotlivých hrobech. Obzvláště přínosná je pak kap. 2.7, v níž autorka posuzuje vypovídací schopnost pohřebiště ohledně sociálního uspořádání pohřbených resp. pozůstalých. Kladně posuzuji, že ceou první část práce autorka rozšířila, zapracovala výhrady oponentů a přidala novou literaturu.

Druhá část práce má analogickou strukturu jako první. Přínosná je již jedna z úvodních kapitol s názvem „Problematické hrobové celky“, která ukazuje, že autorka kritičtěji než dříve analyzuje vypovídací schopnost archeologických pramenů a Staňova publikovaného katalogu, studovala i původní nálezové zprávy. U porušených hrobů, příměsí, skládek kostí atd. je však jejich „vyřazení z analýzy“ dvousečný krok: sice už nedochází ke zkreslení např. podílu hrobů s milodary, ale zase se snižuje počet pohřbených na pohřebišti, „uměle se uhlazují“ antropologická data, která ze své podstaty nikdy nejsou „čistá“ (v tom smyslu, že by u všech jedinců byly známy všechny sledované údaje) atd. Stejně tak vítám kladně i autorčin návrat „ad fontes“ u hrobů považovaných Č. Staňou za výklenkové, kde uvádí původní popis převzatý z nálezových zpráv a na jejich základě se snaží dospět k rekonstrukci jejich původního vzhledu.

Velmi podrobně je provedena analýza pohřebního ritu, kde autorka sleduje vazbu jednotlivých znaků (konstrukce hrobu, poloha těla atd.) na pohlaví a věk zemřelých, přítomnost či absenci výbavy atd. Také rozbor hmotné kultury je poměrně detailní, některým méně obvyklým typům předmětů se autorka věnovala podrobněji, např. správně rozpoznala „karantánský“ původ záušnic z hr. 279 (u neúplného kusu z hr. 460 už se mi tento původ jeví jako stěží prokazatelný). U skleněných aj. korálů postrádám vyjádření, zda je autorka posoudila z autopsie; nevhodné termíny (např. „soudečkovité“ nebo „jednoduché“ korály) však svědčí spíše pro možnost, že popisy korálů pouze převzala z katalogu. U předmětů bez hrobových celků (kap. 3.2.7.5) je nutné uvádět odkazy na obrázky v katalogu, aby bylo vůbec zřejmé, o jakém je zrovna řeč.

Za kvalitní považuji pasáž o chronologii pohřebiště, i když osobně bych z ní nedělal samostatnou kapitolu, „odtrženou“ od vlastního typologického rozboru, to je však čistě formální výtka. Následující kapitoly o teorii pohřebního ritu a sociálním členění na základě pohřebišť ukazují, že autorka si má slušný přehled o domácí i zahraniční literatuře k oběma tématům.

Mezi nejzajímavější kapitoly z celé práce patří ta následující, kde autorka jednak porovnává a interpretuje rozdíly mezi oběma pohřebišti, jednak se je snaží zasadit do širšího kontextu středohradištních pohřebišť na jižní Moravě: Přitom sleduje znaky, které by mohly sloužit k odlišení centrálních pohřebišť od venkovských, přičemž bude úkolem dalšího bádání uvedené znaky rozpracovat a důkladněji interpretovat.

Jelikož S. Hendrychová prokázala schopnost samostatné vědecké práce, doporučuji předkládanou rigorózní práci k dalšímu řízení.

Mgr. Šimon Ungerman, Ph.D.
V Brně, 10. 4. 2015